דרשוני כרך א — שלושה מפתחות

שלושה מפתחותרות קרא-איוונוב קניאל

'שלושה מפתחות לא ניתנו בידי שליח: חיה וגשמים ותחיית המתים' (בבלי, תענית ב, ע"א)

חיה מניין לן? שנאמר 'כי חיות הנה' (שמות א, יט), שהחיות מזדקקת בצווחה ראשונה ומעלים האם וּוֹלָדָהּ שבעים קולות, ומתכלין בכל צווחה ויוצאת נשמתם קמעה קמעה עד שער מט', ובשער נ' מתמלאה האם בינה וגבולין ודמים עד קיצה, עד יובלה, ונעשה להם דוגמה מעין עולם הבא, וצווחין בקול גדול ולא יסף, ונדמים כפסים מהעולם. אזי נדחקת שעת יציאת הוולד ומגיעים למקום שיש טהור ולוחשין מים מים, וניצלים הם והעולם כולו בעבורם, ורווים גשם של מעלה בגשם של מטה, כנאמר 'קול גדול ולא פסק'.

גשמים מניין לן? שנאמר 'וגם אנכי מנעתי מכם את הגשם' (עמוס ד, ז), ואין לשון מניעה אלא מניע, שנתאווה הקב"ה לתפילתן של צמאות ושל עקרות, ושם נאמר 'וְהִמְטַרְתִּי עַל עִיר אֶחָת וְעַל עִיר אַחַת לא אַמְטִיר' ואל תקרי אחת אלא אַחַר, שאַחַר הגשם מֵבין האדם שנתחדשו חייו וזוכה לאריכות ימים ממש, שמביט לשורש נשמתו ורואה עמקותו, ומבין מהו סוד 'חלקה אחת תמטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש' (שם, שם). שצריך האדם להחיות עצמו מאין ממש בכל יום על חלקת נפש יבשה אחת, ואחר 'ושבו העבים אחר הגשם' (קהלת יב, ב).

תחיית המתים מניין לן? כבר אמרו רבותינו ז"ל שאין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מהעין, ויש אומרים מעיין החיים, שהרוצה לחיות ימית את עצמו. ואמרו, כי אין מידה כאהבת ה' במסירת נפשו מתוך חדווה ושמחה בכל שעה כבשעה ראשונה שנאמר 'כי עליך הרגנו כל היום' (תהלים מד, כג) כל היום ממש, שהעולם הזה כיום אחד הוא בעיניך, עד הליל, היא תחיית המתים.

ונזקקה תחיית המתים לכולן, שהא בהא תליא, גשמים כיולדת, יולדת כגשמים, ותלויין כולן על חוט הסערה, כבאותה שעה בה נשא אברהם את עיניו 'ויראו הנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו' (בראשית כב, יג). ואין אנו מבינים, ואין אנו יודעים, כמה כמה לשלוח ידו אל הנער, שאין שמחה כהתרת הספקות, וכמה כמה לשלוח יד אל נפשו, וכמה כמה להיות הוא עצמו איל אחר, כמה נאחז בסבך, בקרניו, תחת קורבנו. תחת בנו.

ואין בין תחיית המתים לשעת הלידה אלא שעבוד מלכויות. שזו אף זו נאמרו בגשמים, נאמרה תחיית המתים מן התורה, ונאמרה לידה מהתורה, וכל הכופר בתחיית המתים ככופר בשעת לידתו וכופר בצורך גבוה, שיגשים אדם גופו עצמו ממש בעלמא דקב"ה. והוא עול-מה של תורה. וכולן באו ללמד שצריך האדם לשעבד ולהכפיף עצמו למי שאמר והיה העולם. אף בשעת הלידה שסכנה טמונה בה, כהאי טינרא תקיפא, שיש הקוראין אותה שעת הקבורה, שנזקקה למפתח קבורה,

בשעה שעולים הקולות בצינורות, ומצינו שהיו קולות כלואים שעברו מסוף העולם ועד סופו ולא נחלצו. כאותן ולדות שבחרו לא להיוולד, כאותן אהבות דלא מתקיימות.

ושלושה מפתחות חד הם. ושבין מיד האדם לקונם.ומפתח זיווג לא אמר. שכל זיווג לשון זוג לשון חיבור, וכל חיבור בסוד שליחות, על כן נמסרו אלו בידי אדם, שכל המחבר חיבור של אמת ומוסר נפשו להישלח, הריהו מקיים המצווה ושב למקורו. כנאמר 'בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר, ואם רץ פיך לדבר ולבך להרהר שוב למקום, שלכך נאמר רצוא ושוב. ועל דבר זה נכרת ברית'.דלית מפתח אלא ליחיד, שלא יאמר אדם שמא לא בי תלוי הדבר, איש בחטאו יומת, איש בצדקתו יוקם. ועל דבר זה נכרתה הברית, שכל חיבור הוא ברית, וכל חיבור ראשיתו בחיסור, ראשיתו בחסר וקריעה וכריתה, שטרם בראשית ברא- שית, ומהשיתין יורדין דמעות ודמים בקרנות המזבח ומגיעים עד נפש תהום רבה וקמה ארץ מעפרה ומתקיים בה העולם.ויש אומרים טרם בראשית, בּשֶׁת-ירא, שירא האדם החיבור וירא החיסור וירא הערום האמור ויֵרָא זיווג נפש בנפש רוח ברוח נשמה בנשמה גוף בגוף. ונאמר איש ואשה אם זכו, שכינה ביניהם, שומרת בֵּינַייהוּ, בל יפחדו, ולא יתבוששו.ואלין מפתחות לא קרויין מפתחות, אלא מיפתחות. מאי מיפתחות? לשון מי יפתחנו, מפתח הלב אינו כשאר איברין העומדין בתשובה ותלויין ברחמים, בגשמים, בחיות היולדה. אלין מיפתחות כפולים ולעד לשאלה תלויין ועומדין ומתהפכים ככפות תמרים, ולעולם מוכרחין בידי אדם ולא מוחזקין בידי שמים.

בקול גדול ולא יסף – על פי דברים ה, יח. למקום שיש טהור – על פי בבלי, חגיגה יד, ע"ב. 'קול גדול ולא פסק' – בבלי, סוטה י, ע"ב וכן רש"י לדברים ה, יט. מניעה לשון מניע – בעקבות ליקוטי מוהר"ן תורה קטו. שאין הברכה שורה – בבלי, תענית ח, ע"ב. כהאי טינרא תקיפא – תרגום: 'כאותו הסלע החזק', על פי זוהר, האידרא רבא ג קמ, ע"א. מפתח קבורה – על פי בראשית רבה עג, ד. ושבין מיד האדם לקונם – וראו בבלי, תענית כט, ע"א. בלום פיך מלדבר – ספר היצירה פרק א, ז. ברא שית – בבלי, סוכה מט, ע"א; בתי מדרשות א, אות א. בשת ירא...'ולא יתבוששו' - על פי תיקוני זוהר, תיקון נח. איש ואשה אם זכו – בבלי, סוטה יז, ע"א.